

Відгук офіційного опонента

на дисертацію Тетяни Младенової

“Крим у діалозі культур “Захід-Схід” на прикладі музичної творчості”

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

зі спеціальності 025 Музичне мистецтво

з галузі знань 02 Культура і мистецтво

Дисертація п. Тетяни Младенової “Крим у діалозі культур “Захід-Схід” на прикладі музичної творчості” є свідченням того, що в українському музикознавстві з’явився серйозний досвідчений дослідник з широкоохватним інтелектом і тонким чуттям музиканта. Питання культурного діалогу в його музичних ретрансляціях були неодноразово актуалізовані в наукових розвідках низки відомих вчених. Проте, тема, до якої звернулась п. Младенова — полікультурна генеза кримського музичного мистецтва — досі не потрапила в об’єктив дослідницьких зацікавлень. Не потрапила, очевидно, не тільки тому, що є складною у силу багатощарової генези явища, але і тому, що вимагає від дослідника онтологічної “зануреності” у сам процес творення-існування досліджуваного феномена.

Мету написання дисертації п. Младенова визначає як прагнення “відтворити панорамну картину музично-історичного процесу Кримського півострова у його послідовному розвитку.../.../... та на прикладі музичної творчості .../.../... презентувати моделі діалогічності “Захід-Схід” (с.13)”.

Основною об’єктною сферою проведеного дослідження є діалог культур Заходу і Сходу, що отримав своє втілення в мистецтві європейської традиції. Це і стає парадигмальною “рамкою” у центрі якої перебуває предмет дослідження — музична культура Криму.

Ці три параметри — мета, об’єкт та предмет дослідження, у свою чергу, визначають структуру дисертації. Чотири розділи роботи розгорнуто за

принципом руху інтерпретуючої дослідницької ініціативи від загального до конкретного.

Широко закроена об'єктна сфера — культурний пласт взаємин між Оксцидентом і Орієнтом від найдавніших часів до сьогодення (хронологічні параметри не конкретизовано!) передбачає опору на надзвичайно об'ємну теоретичну базу. Дисертантка цілком доречно покликається на праці відомих вчених з різних сфер гуманітарного дискурсу, що традиційно формують теоретичне підґрунтя дисертацій такого штибу. Проте, слід відзначити брак найновіших сучасних досліджень істориків, філософів, соціологів, політиків, мистецтвознавців, релігієзнавців, що розглядають питання взаємин між Заходом і Сходом, порозумінь і конфліктів між цими двома світами, топосів спільної культурної пам'яті, складних каналів комунікації... І розглядають ці питання відповідно до реалій сьогодення і сучасного рівня наукового знання часто з контроверсійної точки зору. Це праці: Джона Дарема Пітерса, Барбари Кассен, Анатолія Ахутіна, Аляйди Ассман, Пітера Берка, Генка Весселінга, Джіовані Леві, Ніла Фергюсона та багатьох інших.

Показово, що однією з актуальних тез, які активно дискутуються сучасними інтелектуалами є питання про те, чи взагалі відбувається діалог між Західною і Східною цивілізаціями. Чм не є ця комунікація певним одностороннім прищепленням в “тілі” західного соціуму культурних здобутків Сходу і абсолютною відсутністю руху назустріч, культурним “капсулюванням”, зокрема, мусульманських спільнот на Заході.

Можливо, знайомство з найсучаснішими дослідженнями за цим напрямом дало би дисертантці підстави по іншому подивитись на мистецькі реалії минулого і сьогодення і уникнути зайвого масштабування другого розділу, де крізь призму діалогу між Заходом і Сходом розглядаються музичні твори на зразок “Викрадення з Сералю” чи “Запорожець за Дунаєм”. Викладений у цьому розділі матеріал, що розгортається від часів Вавилону до кінця ХІХ століття, безперечно, свідчить про ґрунтовну музикознавчу ерудицію дисертантки, про те є достатньо відомим. А що найважливіше — може

розглядатись лише як дуже поверхова рефлексія європейської музичної культури на східну образність, але аж ніяк не діалог. Адже діалог, дослівно — це поділений Логос, що як абсолютне знання, досягається у рівновагому поєднанні двох частин істини, що раз за разом ділиться при зустрічі з новим знанням і так самозростає.

Такий підхід увипуклив би феномен музичної культури Криму, якому присвячені третій і четвертий розділи дисертації. Кримська культура, музична зокрема, в аспекті діалогу мистецьких парадигм Заходу і Сходу дійсно є феноменом. Феноменом, як в сенсі онтологічної цілісності досліджуваного явища, так і в сенсі його унікальності. Третій та четвертий розділи дисертації є надзвичайно цікавими, професійно виконаними з точки зору дослідницько-збиральницької діяльності та концептуальності наукових узагальнень, здійснених дисертанткою. Саме у цій частині дослідження зосереджено 90 відсотків новизни роботи, адже величезний масив інформації, щодо етногенези музичної культури Криму вводиться в науковий обіг вперше. Надзвичайно продуктивною у сенсі подальшого розвитку музичної науки видається ідея кримської музичної культури як полінаціонального музично-інтонаційного палімесу, якою, поміж рядків, пронизаний четвертий розділ дисертації, де під цим кутом зору аналізується діяльність Асана Рефатова, музиканта Олександра Спендіарова, українські музичні впливи і, звичайно ж, творчість Алемдара Караманова. Блискучий аналіз творчого доробку А. Караманова, здійснений дисертанткою у підрозділі 4.4., переконливо доводить, що на невеличкому клаптику кримської землі, не зважаючи на непрості історичні колізії, етнічні протистояння, культурні нашарування, діалог між західним і східним світом дійсно відбувається, а звуко-сміслові глибини трансцендентного Логосу відкрились глобальному культурному континууму багатством нових музичних сенсів.

Висновки проведеного п. Младеновою дослідження цілком кореспондують з поставленими завданнями, а обрана методологія, що поєднує дослідницько-пошуковий, еволюційний, системно-аналітичний, структурний, історико-генетичний методи відповідає складності і багатшаровості

предметної сфери. Тема дисертації Т. Младенової “Крим у діалозі культур “Захід-Схід” на прикладі музичної творчості” є настільки складною і малодослідженою, що доцільною, на нашу думку, була би публікація третього і четвертого розділів дисертації окремим виданням. Сподіваємось, що дослідниця буде продовжувати працювати за обраним напрямом. Адже, у даному випадку, слід відзначити позитивне співпадіння — тема знайшла свою дослідницю, а дослідниця свою тему в українській музичній науці.

У зв'язку з такими перспективами дозволимо собі висловити деякі побажання та поставити запитання. Насамперед — цитуючи у науковій праці поетичні тексти слід подавати їх мовою оригіналу. Цитовані російською поетичні рядки Г. Гете виглядають недоречно. Наступне — вживання поняття “кримський етнос” поруч з поняттям “кримські етноси” потребують додаткових пояснень. Можливо це описка? Навряд чи знайдеться достатньо наукової аргументації, що переконала би в існуванні єдиного кримського етносу. Міркування щодо розширення теоретичної бази дослідження, сподіваємось, будуть враховані.

Що ж до запитань, то вони покликані прагненням розімкнути рамки дисертації, як завершеного опусу і краще збагнути перспективи його продовження:

1. наскільки сучасний музичний професіоналізм Криму інтегрований у світовий культурний простір?
2. чи має музична культура Криму шанси в умовах російської окупації зберегти свою поліетнічну своєрідність?
3. як дослідниця оцінює можливість перенесення створеної нею моделі культурного діалогу у сфері музичного мистецтва Криму на інші регіональні культурні ландшафти?

Низка публікацій автора демонструє розкриття відповідної тематики дослідження. Структура, обсяг та змістовність роботи відповідає вимогам до оформлення дисертацій для здобуття наукового ступеня доктора філософії

(постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019р. № 167) та наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017р. № 40 "Про затвердження вимог до оформлення дисертацій". У дослідженні дотримано принципи академічної доброчесності. Усі запозичення та цитування оформлені відповідним чином, з посиланням на відповідні джерела, подані у списку використаної літератури.

Отже, дисертація Тетяни Младенової "Крим у діалозі культур "Захід-Схід" на прикладі музичної творчості" відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво з галузі знань 02 Культура і мистецтво. Автор дослідження Тетяна Младенова заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво з галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства,
професор, Заслужений діяч мистецтв України

Ольга Катрич

